

maar daarna bij hooger beroep ook als afgevaardigde ter classisvergadering over dat vonnis te oordeelen zou krijgen, en mogelijk daarna weer over de bekrachtiging daarvan als afgevaardigde ter particuliere Synode, en vervolgens misschien zelfs ook als lid van een generale Synode. Het gaat dan toch niet aan, dat iemand aldus maar telkens weer optreedt als in eigen zaak om zelf zijn vooraanstaande werk of vonnis als rechter te beoordeelen en daarover uitspraak te doen en daarna bekrachtiging te geven. Wie eenmaal in eenige tuchtaak veroordeeld heeft, mag daarna niet voor een tweede maal in diezelfde zaak als rechter optreden en werkzaam zijn om eigen vroegere werk en vonnis te bevestigen, zij het in andere qualiteit. Zoo iets kan en mag niet bij de wereldlijke rechtspraak. Vreemd zou men daar opzien, wanneer zoo iets zou gebeuren. En harde noten zouden daarover gekraakt worden. Maar evenmin mag zoo iets bij de kerkelijke rechtspraak. Dat is in strijd met allereerste eischen des rechts, dat ook bij de kerkelijke rechtspraak niet geschonden mag worden.

Wanneer daar, ten zesde, twee zijn, die elkander aanklagen en door elkander beschuldigd worden, dan mag men den eenen aanklager en beschuldigde niet anders behandelen dan den ander, door b.v. den een toe te laten bij de beradslaging en als rechter, en den ander onkundig te laten van alles, hem zelfs geene kennis doen hebben van de samenkomst, en zonder hem de aanklacht medegedeeld te hebben, of hem in de gelegenheid gesteld te hebben, de tegen hem ingebrachte beschuldiging te bestrijden, en zijne eigene aanklacht nader toe te lichten en tegen bestrijding in hare gegrondheid te verdedigen. Zulk een ongelijke behandeling zou groot onrecht zijn en vertreding van de eerste eischen eener behoorlijke rechtspraak. Voor iets dergelijks moet men zich ten zeerste wachten.

Ten zevende moet men maar niet vonnis vellen en uitspraak doen, maar ook de gronden voor dat vonnis of die uitspraak duidelijk aangeven, en bij eventuele afwijking van een gemotiveerde aanklacht de daarin bijgebrachte argumenten in hunne onjuistheid aantoonen. Met een eenvoudige terzijlegging of terugwijzing zonder meer, mag men dan niet volstaan. Er moet dan behoorlijke weerlegging plaats vinden.

In het algemeen gesproken mag ten achtste geen persoonlijke voorliefde noch aanneming van persoon de rechtspraak beheerschen of daarop invloed uitoefenen, maar dient het onpartijdige recht te heerschen en zonder aanzien des persoons te oordeelen tusschen den een en den ander.

Helaas schijnt er bij de kerkelijke rechtspraak nog al eens aan de goede inrichting dezer allereerste eischen eener behoorlijke rechtspraak iets te ontbreken, ook wel waar men dit niet verwachten zou, hetzij uit onwetendheid, hetzij uit onachtzaamheid.

Beide is zeer verkeerd en te veroordeelen.

Bij de rechtspraak komt het allereerst aan op de inachtneming van de eischen van het zuivere recht, ook bij de kerkelijke rechtspraak.

God is de God van het recht, evenzeer als van de liefde en van de genade.

S. GREIJNDANUS.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus. (XX.)

100. *Waarom spreken wij God met deze woorden aan: Onze Vader, die in de hemelen zijt?*

Omdat wij, — vermaand zijnde, dat wij met de gansche Gemeente der heiligen dezen eenigen en waarachtigen God aanroepen, die onze Vader in Christus is en de Heere van hemel en aarde, en daarom alles, wat tot onze zaligheid strekt, ons door Christus wil en kan geven. — Hem met den eerbied en het vertrouwen, dat aan goede kinderen betaamt, aanbidden.

101. *Welke is in dit gebed de eerste bede?*

Dat Gods naam geheiligd worde, dat is, dat wij en allen God recht kennen en aanroepen; en al onze raadslagen, woorden en daden, gericht zijn op de verheerlijking van de Goddelijke heiligheid, goedheid en majesteit.

102. *Welke is de tweede bede?*

Dat Gods Koninkrijk kome, dat is, dat Hij ons door Zijn Woord en Geest regeere, en ons meer en meer aan Zich onderwerpe, vele menschen tot Zich bekeere, Zijn Kerk beware, en alle werken des Duivels verbreek, totdat de volheid Zijns rijks kome, waarin Hij zal zijn alles in allen.

103. *Welke is de derde bede?*

Dat de wil Gods geschiede, op aarde gelijk in den hemel, dat is, dat wij en alle menschen van onze begeerten afstand doen, en ons in alles aan den Goddelijken wil, die alleen goed is, onderwerpen, en daarom ieder zijn taak zoo wakker en getrouw vervullen, als de heilige engelen in den hemel.

104. *Welke is de vierde bede?*

Dat Hij ons dagelijksch brood ons heden geve, dat is, onzen arbeid zegene, en alles, wat ons tot dit leven noodig is, zóó ons verleene, dat wij Hem hieruit erkennen als de Bron van alle goed, en ons gansche vertrouwen stellen alleen op Zijn Vaderlijke voorzienigheid en dagelijkschen zegen.

105. *Welke is de vijfde bede?*

Dat Hij ons onze schulden vergeve, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren, dat is, dat Hij ons, armen zondaren, de zonden, die wij bedreven hebben, en alle verdorvenheid, die nog in ons overgebleven is, naar Zijn barmhartigheid, om het lijden en den dood van Christus niet toerekene, Zijn toorn van ons afwende, en ons in genade weer aanneme; gelijk Hij doen zal, indien ook wij slechts de gedachtenis aan het onrecht, dat ons aangedaan werd, uit onze ziel verdrijven, en ook onze vijanden liefhebben.

R.

G. B.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Christendom en Economie.

De bestrijding van de „economische opvatting” van den mensch

In voorgaande nummers van dit blad (Augustus en September) is een gedeelte weergegeven van het boekje van Lord Stamp: „Christianity and Economics” — Christendom en Economie. We zullen nu de behandeling van dit boekje vervolgen, en daarbij tevens een ander werk van recenten datum betrekken, n.l. dat van Peter F. Drucker: „The End of Economic Man” — Het Einde van den Economischen Mensch.

Twee verschillende figuren: de eerste heeft onlangs een belangrijke functie in de Engelsche oorlogsorganisatie gekregen; de tweede is een Oostenrijksch emigrant, die tot 1933 aan de „Frankfurter Zeitung” was verbonden, waar hij in dat vooral vroeger zoo vooraanstaande blad, de voornaamste rubrieken hielp verzorgen. Drucker woont thans in New-York, waar hij als publicist groote bekendheid geniet.

Het loont de moeite, beider uiteenzettingen met elkaar te vergelijken.

Lord Stamp behandelt, zooals men zich zal herinneren, in één van de hoofdstukken van zijn boekje, de houding, die het Christendom tegenover verschillende economische vraagstukken in het verleden heeft ingenomen. Hij noemt o.a. het probleem van de rente en dat der slavernij, maar bespreekt ook (zij het dan beknopt, al te beknopt), de opkomst van het Calvinisme en den invloed daarvan op de ontwikkeling van het economische leven. Daarbij heeft hij vooral, het kan moeilijk anders, Engelsche toestanden op het oog.

Nu is het niet mogelijk ook maar een enkel onderdeel van het vraagstuk, waarom het hier gaat, uitvoerig te behandelen. Het zal den lezers bekend zijn, dat het oordeel van verschillende schrijvers over den invloed van het Calvinisme op de ontwikkeling van het economische leven, scherpe verwijten met betrekking tot de belijders inhoudt; het groote werk van Troeltsch: „Die Soziallehren der Christlichen Kirchen und Gruppen”, heeft mede aan hun gedachten leiding gegeven; zoo ook dat van Max Weber: „Die protestantische Ethik des Kapitalismus”. Het zal eveneens bekend zijn, dat tegen de in deze werken verkondigde meeningen, in de latere jaren sterk verzet is gerezen, zoo in Engeland en in Fransche Calvinistische kringen. En vooral ook in ons land. Wie zich tot de studie van dit vraagstuk aange trokken voelt, mag niet verzuimen de belangwekkende (en helaas veel te weinig bestudeerde) dissertatie van Dr W. F. van Gunsteren, getiteld: „Kalvinismus und Kapitalismus” (1934) ter hand te nemen, en daarnaast ook de uitvoerige critieken op Brunner's gedachten te bestudeeren.

We noemen deze literatuur (waaraan nog tal van andere werken zouden zijn toe te voegen) om van te voren duidelijk te maken, dat de enkele uitspraken, die b.v. Lord Stamp aanhaalt, het probleem niet kunnen weergeven. Daarvoor is het veel te omvangrijk.

Datzelfde geldt ook van het hoofdstuk in Peter F. Drucker's boek, dat het opschrift „The Failure of Churches” — De mislukking der kerkelijke verkondiging, draagt. Een ding wordt immers maar al te dikwijls vergeten, n.l. dat het verval der kerken, de ongehoorzaamheid aan Gods geboden en de verwerping van Zijn wet, onnoemelijk veel schade aan het leven heeft berokkend. Veel wordt aan de kerkelijke verkondiging toegeschreven, dat in werkelijkheid direct gevolg is van processen, die het fundament der Kerk aantastten. Van den moeilijken strijd, die de trouwe belijders tegen het opdringende ongelooft in eigen omgeving hebben gevoerd, heeft men dikwijls geen begrip. En toch beluisteren we in al die critiek soms een aangrijpende klacht. De indruk, die een verscheurde wereld als deze, op verschillende menschen maakt, is zoo smartelijk, dat zij met groot verlangen uitzien naar een macht, die de diep gevallen wereld uit haar ellende kan opheffen. En zij moeten het erkennen: alleen het Christendom is daartoe in staat. Maar dan worden zij zich van talrijke fouten bewust, die de Kerk in het verleden heeft begaan of naar hun meening zou hebben begaan. En zij verwijten aan haar, dat zij de kansen heeft „gemist”, om den ellendigen toestand, waarin wij thans leven, te voorkomen. Zij, die het vermogen daartoe bezat.

• • •

Gaan we nu eerst na, wat Drucker daaromtrent schrijft.

Men zou, schrijft hij, hebben mogen verwachten, dat de kerken en de machten der religie, een analyse van het moderne maatschappelijke leven zouden hebben beheerscht. Want de kerken zijn het eenige onafhankelijke sociale lichaam, tot hetwelk menschen van alle klassen trouw verschuldigd zijn, en waarin niet de economische factor domineert.

Men mag, gaat hij voort, over de belangrijkheid

der kerken van meening verschillen, en zelfs deze instituten bestrijden. Maar dit is zeker: Toen de massa's de incenstoring van de economische interpretatie der samenleving, zooals die in het kapitalisme en in het Marxistisch socialisme overheerscht, hadden ondergaan, waren de kerken voorbestemd geweest, het vacuum dat aldus ontstond, te vullen. M.a.w. zij waren de eenigsten, die de massa, welke met leegte handen te midden der ruines stond, hadden kunnen voeden. Menigeen had een Christelijk „revival”, een nieuwe Christelijke beweging, verwacht, en vooral niet alleen de schrijvers in Christelijke bladen.

Zeker, Drucker laat uitkomen, dat hij aan deze Christelijke „herstelbeweging” slechts een tijdelijk karakter toekent. De kerken zouden een „noodhulp” zijn, totdat een nieuwe opvatting van de samenleving en de menselijke natuur „op de basis van de projectie van vrijheid en gelijkheid in een nieuwe sfeer”, zou zijn gegroeid. Hij is ten slotte overtuigd humanist. Maar toch leeft in hem bewust of onbewust, de gedachte, dat de kerk redding kan brengen. Een gedachte, die hem had moeten verhinderen van „noodhulp” te spreken; hij komt daarop trouwens ook terug.

De meeste van die verwachtingen waren, gaat hij voort, gebaseerd op den „metaphysischen nood van het individu in zijn sociaal vacuum”, laten we zeggen te midden van zijn momenteele sociale hulpeloosheid. De wanhoop van de massa vindt inderdaad haar oorsprong in den afschuw van een wereld, die haar geestelijke structuur heeft verloren. Het Christendom en de kerken, zegt hij nu, kunnen er echter niet alleen aanspraak op maken, dat zij heel geschikt zijn om tijdelijk twee tijdperken te overbruggen, maar ook, dat zij een nieuwe sociale „substantie” hebben voorbereid, door hardnekkig en zonder ophouden de opvatting van den „economischen mensch” af te wijzen en den „val” van deze beschouwing te voorstellen.

Ja, natuurlijk heeft het Christendom deze opvatting, die de negentiende eeuw ons helaas heeft geschonken, afgewezen. Want de belijders zagen daarin een aantasting van Gods scheppsel, een verwerping van den Schepper. Tegen deze herooving van den mensch van zijn menselijke waarden, legen deze „Entmenslichung des Menschen”, hebben zij met kracht getuigd. Maar dat konden zij doen, omdat zij in den eeuwigen God geloofden, die hemel en aarde geschapen heeft, en die deze wereld zelfs in haar diepen val niet wilde verlaten. Dat konden zij doen, omdat zij vast geloofden in Christus, die de wereld niet tijdelijk redt of bewaart, en haar dan aan de menschen, wanneer zij zich krachtig genoege wanen, overgeeft, en alleen dan „ingrijpt”, wanneer de overspannen schepselen hun krachten zien begeven, maar die het vaste fundament is van het leven.

Weg met die gedachte, dat de kerk slechts tijdelijk toevluchtsoord zou zijn, een onderdak, dat eigenlijk geen woning is, maar tijdelijk dienst zou kunnen doen om menschen, wier huizen instorten en die den grond onder hun voeten zien scheuren, te herbergen. Weg met die gedachte, in het bijzonder in dezen tijd, die tegen een (nieuwe) opvatting van den economischen mensch strijdt. Hoe zou een kerk, die de vluchtende menschen slechts als noodshuilplaats beschouwen, hen ooit kunnen schenken, wat zij noodig hebben? Zij vragen immers niet naar hulp; zij verachten haar immers in den grond hun harten!

• • •

Volgen wij echter eerst Drucker in zijn beschouwingen.

De historie van de honderd jaren voor den wereldoorlog wordt, zegt hij, gewoonlijk beschouwd als de historie van den groei en de ontwikkeling van het burgerlijk kapitalisme en van zijn Siameeschen tweelingbroeder en tegelijk zijn tegenvoeter: het Marxistisch socialisme. Toch kan zij ook worden uitgelegd als de historie van de ontwikkeling van de Christelijke critiek op de mechanische en economische opvatting der samenleving, en van 't groeiend besef in de kerken, dat, en waarom, deze constructie moest bezwijken.

Verschillende Roomsche-Katholieke historici hebben gepoogd de Deutsche historie der 19de eeuw van dit gezichtspunt te bezien, en opnieuw te beschrijven. Zij toonen aan, dat Marx, Darwin, en Herbert Spencer, die de mechanistische opvatting het sterkst tot uiting brachten, hun wortelen in feite in de achttiende eeuw hadden, terwijl de scheppende krachten der 19de eeuw zelf, uit den Christelijken tegenstand tegen deze opvatting voortkwamen.

Dit is zeker, dat (sinds den aanvang der 19de eeuw) de Christelijke kerken met toenemende kracht en duidelijkheid de onvermijdelijke consequenties van de mechanistische opvatting der samenleving, hebben aangetoond. Dat het kapitalisme zichzelf noodzakelijk zou vernietigen, door den klassenstrijd voort te brengen, werd het eerst zoowel door de Fransche Katholieke denkers van de restauratieperiode, zooals Bonald, de Maistre en Lamennais, als door de Deutsche romantici als Baader, Friedrich Schlegel, en Görres, betoogd. Dat de klassenstrijd doelloos zou blijken en slechts een nog grootere ongelijkheid teweeg zou brengen,

dat zag
Christe-
wilz en
lopen
werd de
tes, we
In de
religieu
die van
dezelfde
de func
elkaar
wisten,
de gro
Daarom
cielen

Laten
drukkin
is al te
„Wie”
kerk”
hun ver
ders ov
Volge
bescho
A.

STI

Hooge
Gaarn
den” in
Als re
met de
manscha
gang van
Misschie
Welnu
De „tis
ben een
om het l
is het n
pen. De
velde, e
kan niet
krijg ko
van mij
kan er e
werk...
nierszaal
als het
lag alles
meer wi
de war;
schrikke
zwaar...
verwach
in den
hulp ook
zaam ze
vrouw h
Is hier
voor de
Ik we
missie v
achtergel
niet zelf
nood en
het vorm
sociale r
seerden
missie b
uit vrijw
ten uit d
of diacor
Een lee
geboden,
op de br
velen on
onder uy
U dan!

Staf 21
En zou
en willer
Bij vo

Meer d
sprake.
richt, da
niet elde
da H. V
schreef,
Gezien h
als predi
het syno
qualiteit
van dr v
hebben v
juistheid
dat n.l. o

dat zagen de profetische blikken der Duitsche Christelijke conservatieven, zooals Frantz, Radwiltz en Stahl. En dat deze ontwikkeling zou uitloopen op de zelfvernietiging der beschaving, dat werd door den Spaanschen Katholiek Donoso Cortes, weinigen tijd daarna verkondigd.

In de geestelijke sfeer waren de voornaamste religieuze stroomingen: die der Oxfordbeweging, die van kardinaal Newman, of Kierkegaard, door dezelfde gedachte gedreven: n.l. de erkenning, dat de fundamenteelen der Europeesche samenleving in elkaar moesten storten. Zij zagen het gevaar. Zij wisten, dat het Christen-zijn de bestrijding van de grondgedachte van hun tijd, in zich sloot. Daarom bestreden zij ook de zelfvoldane, officiële kerk. Aldus Drucker.

Laten we hier thans ophouden. De laatste uitdrukking kan slechts tegenstand verwekken. Zij is al te goedkoop, al te leelijk, al te onwaardig. „Wie“ is dat toch, die „zelfvoldane, officiële kerk“, dat „hatelijke wezen“, dat zoo dikwijls in hun verbeelding verschijnt, wanneer buitenstaanders over „de kerk“ oordeelen?

Volgen wij echter eerst Drucker verder in zijn beschouwingen.

A.

B. ter B.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Hooggeleerde Heer Redacteur,

Gaarne zag ik een plaatsje in Uw blad als „Ingezonden“ ingeruimd voor het onderstaande:

Als reserve-veldprediker kom ik in direct contact met de nooden en zorgen van onze gemobiliseerde manschappen. En hoevelen er daarvan tobben over den gang van zaken thuis, is niet bij benadering te zeggen. Misschien kan eenige illustratie zijn nut hebben:

Weldu, in een gesprek klagt een broeder zijn leed: „'t is hard. Ik heb een vrouw en vier kinderen, en ben een kleine pachter. Reeds lang is het een vechten om het hoofd boven water te houden, en met Gods hulp is het nog altoos gelukt de eindjes aan elkaar te knopen. Doch nu... mijn gewas staat nog gedeeltelijk te velde, en heel mijn bedrijf is onverzorgd. Mijn vrouw kan niet meer dan ze doet met haar gezin. Zeker, ik krijg kostwinnersvergoeding, maar wat blijft er over van mijn middelen van bestaan. Een knecht huren, kan er eenvoudig niet af. Zelfs niet voor 'n noodzakelijk werk... Een ander voorbeeld: Thuis heb ik een kruide-nierszaak, die nu mijn vrouw, zoo goed en zoo kwaad als het gaat, voortzet. Doch toen ik met verlof kwam, lag alles in 'n hoer. Uit de boekhouding kon ik niet meer wisa. Alle opgaven voor de distributie zaten in de war; mijn vrouw moedeloos, zoo niet hopeloos, verschrikkelijk zenuwachtig en in tranen. Het is haar te zwaar... Nog een voorbeeld: Binnen heel korten tijd verwachten wij vermeerdering van ons gezin. Familie in den omtrek hebben wij niet en geld voor betaalde hulp ook niet. Evenmin plaats voor logeërs, die behulpzaam zouden kunnen zijn. En eigenlijk moet mijn vrouw helemaal rusten... enz.

Is hier nu niet een roeping, zoo heb ik mij afgevraagd, voor de broeders en zusters der kerk?

Ik weet een gemeente, waar de kerkeraad een commissie van broeders benoemde om de belangen der achtergebleven gezinnen te behartigen. Is hier misschien niet zelfs een speciale roeping der diaconie, ten einde nood en armoede te voorkomen? In elk geval lijkt mij het vormen van een plaatselijke centrale commissie voor sociale zorg ten behoeve van gezinnen van gemobiliseerden zeer gewenscht, ja noodzakelijk. En deze commissie betrekke dan hulp in gevallen als bovenstaande uit vrijwillig zich daartoe beschikbaar stellende krachten uit de gemeente. Zij werke in overleg met kerkraad of diaconie.

Een ieder, die dit leest, berade zich, opdat hulp worde geboden, waar dat noodig is! Het is met een beroep op de broeder- en zusterliefde in Christus, ter wille van velen onzer mannenbroeders, dat ondergeteekende dit onder uw aandacht brengt.

U dankend voor de plaatsruimte,

Uw dw.,

A. W. T. NIJENHUIS.

Staf 21 R. I. Veldleger.

En zouden andere kerkelijke bladen dit niet kunnen en willen overnemen?

Bij voorbaat betuig ik mijn erkentelijkheid.

PERSSCHOUW

Een bericht van het Ned. Chr. Persbureau.

Meer dan eens kwam het Ned. Chr. Persbureau ter sprake. Thans moet ik den vinger leggen bij een bericht, dat ik aantrof in „Friesch Kerkblad“, maar nog niet elders. Redacteur van „Friesch Kerkblad“ is o.a. ds H. Veldkamp, die het stuk opnam, en er boven schreef, dat het afkomstig was van gemeld bureau. Gezien het feit, dat de synode ook aan ds Veldkamp als predikant der ontvangende kerk de verzorging van het synodale persverslag toevertrouwde, en hij in die kwaliteit met de pers, en dus allicht ook met het bureau van dr. v. d. Vaart Smit in contact gekomen zal zijn, hebben wij geen enkele reden, om te twijfelen aan de juistheid van de verzekering van „Friesch Kerkblad“, dat n.l. onderstaand bericht afkomstig is van dit bureau.

Liever had ik over de zaak geen woord gezegd; ik heb — we spreken nog al eens over polemiek tegenwoordig — eerst getracht, rectificatie aangebracht te krijgen zonder dat ik zelf in eigen orgaan er over zou hebben te handelen. Vandaar, dat ik eerst nu op de zaak kom. Maar, door oorzaken en om redenen, die ik thans voorbij gaan moet, is daarvan niet gekomen. Derhalve spreek ik thans zelf er over. En bij voorbaat reken ik zoo „half“ en „half“ op een nieuwe bestraffing in de bulletins van het bureau.

Waarom niet heelemaal?

Wel, omdat ik van betrouwbare zijde weet, dat onderstaand merkwaardig bericht niet aan alle abonnees op de berichten van het N.C.P. is toegezonden. Ook niet aan die, welke de berichten betreffende onderwerpen als het hier aangeraakte plegen te ontvangen. Het persbureau schijnt gewone, en ook buitengewone kanalen te volgen voor het lanceeren van zijn berichten.

Of dit samenhangt met de herkomst van zijn copie, weet ik niet. De lezers zullen betrekken, dat het bericht gaat over een gebeurtenis van een openbare vergadering der synode. Best mogelijk dus, dat er iemand van het Bureau is komen luisteren (officieel zat het niet aan de persstaf). Ook mogelijk — in de wandelgangen der synode meenden enkelen, dat het geval ditmaal zoo stond — dat het bureau ditmaal putte uit de bron van een synodelid; waarmee ik dan noch het Bureau noch de synode (die inzake de pers zelf beslissingen nam) feliciteeren kan, gezien den inhoud van het stuk. Hoe het zij, — we hebben niet in gissingen ons te verdiepen: „Friesch Kerkblad“ noemt het Bureau als bron, en dat is dus alleen verantwoordelijk. Als andere bladen — ik weet het verder niet — de copie geplaatst hebben, dan kan ik dat verstaan. Dat evenwel „Friesch Kerkblad“ het opnam, heeft me gespeten, waar zijn redacteur, bovengenoemd, beter kon weten, en zelf voor officiële copie mocht zorgen volgens opdracht der synode.

Na deze lange inleiding nu het fraaie stuk zelf:

Het Christelijk Persbureau schrijft:

Als de synode gaat handelen over zaken van de Theologische School komt er direct al eenige spanning, om niet te zeggen deining. Dat het naar aanleiding van het rapport der curatoren vooral zou gaan om den zesden hoogleeraar en vervolgens om het promotierecht, was van tevoren te voorzien. Dat zijn de beide questions brillantes momenteel.

Wat dan den zesden betreft, de conclusie, die aan de synode werd voorgelegd was, tot de benoeming daarvan niet over te gaan, een conclusie, die natuurlijk een leelijke streep zou halen door een fonds, dat men reeds eenige jaren bezig is, niet officieel te vormen. Over deze kwestie zijn dan de kampvechters tegen elkaar in het krijt getreden. De voorstanders onder wie met name Dr. G. Keizer, Prof. Dr. S. Greijdanus, Dr. N. Duursema en Dr. G. Diemer betogden om strijd de wenschelijkheid en de noodzakelijkheid. De nadere bestudeering der patristiek (waardoor dit zesde hoogleeraarschap zou moeten worden ingesteld) was, zoo werd betoogd, conditio sine qua non voor een behoorlijk theoloog, en Rome was ons daarin stukken vooruit. Prof. Greijdanus betoog gaf er duidelijk blijk van, dat hij stellig niet met een bekend man uit onzen tijd kon zeggen, dat hij na de vervulling van zijn wensch van een zesden hoogleeraar, geen enkel eischen meer had. Hij zou eigenlijk ook een professor voor het Syrisch en voor het Assyrisch willen hebben en het bestaande lectoraat bovendien willen behouden. Over de mogelijkheid, namelijk welke man dit alles zou moeten doceeren, werd niet gesproken, hetgeen, van het standpunt van de voorstanders gezien, zeker wijs was. Wel was, een enkele extremist misschien uitgezonderd, een communis opinio dat de financiële mogelijkheden momenteel vrijwel ontbraken. Dientengevolge werd van deze zijde voorgesteld, de conclusie aldus te amendeeren: de wenschelijkheid voor het onderwijs uit te spreken en curatoren te machtigen, voorstellen voor een volgende synode voor te bereiden, zoodra de financiën dit toelaten, een voorstel, dat intusschen op deze synode geen meerderheid wist te halen.

Van de zijde der tegenstanders van den zesden hoogleeraar, onder wie de rapporteur Dr. J. G. Fernhout, Dr. W. A. van Es, Dr. T. J. Hagen, Prof. Dr. G. Ch. Aalders en Dr. D. J. de Groot werd betoogd, dat wel de studie der patristiek werd beklemd, maar geenszins was aangetoond, dat de instelling van een leerstoel daarvoor het meest aangewezen middel was. Een werkgemeenschap van theologen zou in dit opzicht veel vruchtbare werk kunnen doen. Hun voornaamste bezwaar was evenwel, dat bedoeld professorat het doel der Theologische School, namelijk de opleiding tot den dienst des Woords voorbij schoot. Houdt men dit doel in het oog, dan is er geen enkele reden voor een leerstoel in de patristiek. Liet men zich leiden door het motief der wenschelijkheid, dan zou er geen einde komen aan onderscheiden wenschen, en zou feitelijk deze wensch consequent moeten leiden tot een volledige uitbouw van de Theologische School tot een miniatur-universiteit. Het was met name Dr. Hagen, die tegen soortgelijk streven zeer krachtig reageerde. Het beding van 1892 liet volgens hem niet toe het scheppen van een wetenschappelijk centrum in Kampen. Bovendien, zoo betoogde Prof. Aalders, ging het in deze kwestie niet om voorkeur voor Kampen of niet, maar om de doodnuchtere vraag of 'n zesde hoogleeraar voor de opleiding van dienaar des Woords noodig was of niet. Hij achtte 5 hoogleeraren te voldoen aan 'n norm, die gesteld mag worden en vond het onverantwoordelijk dat offers van het Gereformeerde volk werden gevraagd voor de vervulling van een niet noodzakelijken wensch. En Dr. Van Es vond, dat men de zaak maar moest uitstellen tot tijd en wijle dat V.U. en Kamper School ineens gesmolten waren, en geen dubbel stel hoogleeraren voor dezelfde vakken meer noodig was.

Na deze uitvoerige debatten werd dan het resultaat,

dat de conclusie der rapporterende commissie werd aangenomen, namelijk om niet over te gaan tot de benoeming van een zesden hoogleeraar. Alleen het woordje „thans“ werd er aan toegevoegd en daarmee de deur geopend, dat een volgende synode er nog eens op terug kon komen. Gelet op de vasthoudendheid der broeders inzake het promotierecht, zal een da capo dan ook wel niet uitblijven, en kan men zich in den tusschentijd van steviger argumenten voorzien, indien althans de nood der tijden niet een heel andere richting instuurt.

Men lette op het volgende:

a. Het N.C.P. bericht, dat het fonds „niet-officieel“ gevormd werd. Maar ter synode is gerapporteerd, dat het onder beheer van curatoren stond; terwijl in de gedrukte Handelingen het een officiële plaats kreeg onder de fondsen, waarvan opgave gedaan werd.

b. Onder de „kampvechters“ lezen we ook de namen van de curatoren Keizer, Duursema, Diemer, Van Es, De Groot. Het lijkt me een benaming, die eerder „niet officieel“ heeten mag, dan het fonds. Overigens vraag ik me af, of een persbureau in een niet-onder-teekend stuk, zoo spreken moet over curatoren.

c. Het Bureau beweert, dat niet gesproken werd over de „mogelijkheid“, „namelijk“, „welke man dit alles zou moeten doceeren. Maar er is wel degelijk gesproken over die mogelijkheid. Het bericht haalt de onderwerpen der debatten door elkaar en vertelt hier onzin.

d. Het bureau spreekt over „de vasthoudendheid der broeders“ (fraaie terminologie voor een bureau, welks directeur predikant geweest is, en dat officieel nieuws, ongekleurd, heeft te geven). De vasthoudendheid der broeders inzake het promotierecht. Dat houdt in dit verband de bewering in, dat de voorstanders van de benoeming van een zesden hoogleeraar voor het promotierecht waren. Helaas is het Bureau er naast. Ik voor mij zeg hier: helaas. Maar ik zet dan mijn naam onder wat ik schrijft. Niet alzo het Bureau, dat blijkbaar niet op de hoogte is van de geschiedenis van het promotierechtdebat. En dan toch maar schrijven!

e. Het Bureau meldt, dat er nog „steviger“ argumenten noodig zullen zijn bij de voorstanders. Erg beleefd tegenover de curatoren Keizer, Duursema, Diemer. Om van prof. Greijdanus maar te zwijgen. En van mijzelf eveneens; het Bureau heeft mijn naam weggelaten. Erg vriendelijk, al is 'n onbillijk tegenover de anderen. Of ben ik misschien die enkele extremist? Wel bedankt; maar ik heb over die financiën mijn meening duidelijk gezegd. Overigens een mooie qualificatie van een persbureau.

f. Eindelijk suggereert het Bureau, dat de zesde hoogleeraar begeerd wordt terwille van het promotierecht. Immers, daaraan indachtig zullen de voorstanders de zaak nog wel verder indenken, ook strategisch. Dat komt evenwel rechtstreeks neer op verdacht-making; duidelijk is uitgesproken, dat de zesde begeerd werd om die en die redenen, die geldend werden geacht, ook al was er geen sprake van een promotierecht-kwestie.

Het geheel is een nieuwe reden, om tegen dit bureau te waarschuwen, en de distributie van zijn nieuws (soms wel, soms niet algemeen) te wantrouwen.

De Veldkamp schrijft in „Friesch Kerkblad“ van deze week:

Naar aanleiding van het knipsel van het N.C.P., opgenomen in het no. van 29 Sept. j.l., maakt men er ons attent op, dat het niet juist is, dat het fonds voor een zesden hoogleeraar niet officieel is. Uit het Curatorenverslag blijkt het tegendeel, en Curatoren doen officieel van een en ander verantwoordelijk.

Voorts mag uit de uitdrukking „extremisten“ in verband met de voorstanders van het zesde hoogleeraarschap niet worden afgeleid, dat zoodanige extremisten ter synode aan het woord geweest zijn. Indien de schrijver dit had willen zeggen, zou dit zeker niet met de feiten in overeenstemming zijn.

En de heer Algra in „Leeuw. Kh.“:

De normale taak van een Persbureau is het geven van objectieve inlichtingen.

Het Ned. Chr. Persbureau schijnt een andere taak te hebben.

Wij lazzen althans in het „Friesch Kerkblad“, dat het Persbureau dit blad had voorzien van een beschouwing over de debatten betreffende den zesden hoogleeraar. De steller van dat artikel is een tegenstander van zulk een benoeming. En hij steekt het niet onder stoelen en banken. Dat is zijn recht. Als hij het n.l. doet als journalist, onder eigen vlag.

Maar als het Christelijk Persbureau van den heer Van der Vaart Smit uitsluitend wil zorgen voor informatie en documentatie, dan moet het niet meer zulke artikelen schrijven. Want dan wordt het een strijdbureau.

We danken den heer Algra voor zijn eerlijkheid.

Persoonlijke smaak van den dominee.

In het hervormd weekblad „De Gereformeerde Kerk“ wordt gehandeld over de opkomende „liturgische beweging“:

Kortgeleden had ik broeders uit een belangrijke stadsgemeente in ons vaderland bij me. Ze vroegen raad. Hun orthodoxen predikant, de eenige, die er in hun gemeente was, want de anderen waren de moderne richting toegedaan, ijverde uit alle macht voor verheffing der liturgie. Tot verdriet van velen zijner kerkgangers. Wat was 't gevolg? Dat men — de uitersten raken elkaar — tot oprichting van een afd. van den Ger. Bond was overgegaan. En daar kerkten nu Zondags velen, die op geen stukken na wisten van de beginselen van den Bond, die volstrekt geen bezwaar hadden tegen het zingen van gezangen, maar genoeg hadden van het liturgie-gedrijf van hun dominee. Zijn er dan geen belangrijker kwesties te